

ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม

นราธิป ศรีพิ้ว^{1*} และภาณุพันธ์ุ ประภาติกุล²¹ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ. เมือง จ. ขอนแก่น 40002²ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ 50200

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม บางประการของเกษตรกร 2) สภาพการเลี้ยงและปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร 3) ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร และ 4) เปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม 2558 – มกราคม 2559 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 202 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรม ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการเปรียบเทียบความต้องการใช้สถิติ ค่า t-test และค่า F-test ที่ระดับความเชื่อมั่น 93% ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.95 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำนา และเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพรอง มีรายได้รวมของครัวเรือนในรอบปีเฉลี่ย 64,870.30 บาท ใช้เงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงโคเนื้อในรอบปีเฉลี่ย 11,024 บาท รายได้ทั้งหมดจากการเลี้ยงโคเนื้อของครัวเรือนเฉลี่ย 47,656.72 บาท และมีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อของครัวเรือนเฉลี่ย 1.69 คน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 21.2 ปี พันธุ์โคเนื้อที่นิยมเลี้ยงคือ โคเนื้อพันธุ์ลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์อเมริกันบรามันท์ สำหรับการจำหน่ายโคเนื้อเกษตรกรจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อภายในหมู่บ้าน และจะจำหน่ายโคเนื้อเฉพาะเพศผู้เป็นหลัก

เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมาก ได้แก่ 1) การปลูกหญ้าและจัดการแปลงหญ้า 2) การป้องกันโรคระบาดในโคเนื้อ 3) การถนอมพืชอาหารสัตว์ และ 4) การเลือกซื้อพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์โคเนื้อ และมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมาก ได้แก่ 1) การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล 2) การทัศนศึกษาดูงาน 3) การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ 4) การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน 5) การจัดตั้งกลุ่มสาธิตการเลี้ยงโคเนื้อ 6) เอกสารคำแนะนำการเลี้ยงโคเนื้อ และ 7) ข่าวเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อทางช่องทางวิทยุและโทรทัศน์ และมีความต้องการด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมาก ได้แก่ 1) การให้บริการผสมเทียม 2) การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจึงผสม 3) การจำหน่ายยากำจัดพยาธิภายในและภายนอก 4) การให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุง 5) การจัดจำหน่ายแร่ธาตุอาหารเสริม 6) เมล็ดพันธุ์/ท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ 7) การจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ และ 8) การจำหน่ายฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในช่วงหน้าแล้ง

ผลจากการเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยง และด้านการสนับสนุนในการเลี้ยง โดยจำแนกตามเพศ อายุ แรงงานในการเลี้ยง ประสบการณ์ในการเลี้ยง และจำนวนโคเนื้อ ที่แตกต่างกัน พบว่า มีความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางประเด็น

คำสำคัญ : ความต้องการการส่งเสริม การเลี้ยงโคเนื้อ และจังหวัดมหาสารคาม

* ผู้เขียนให้ติดต่อ: E-mail: Naratip_ex@hotmail.com

Needs for Extension of Beef Cattle Farmers in Mahasarakham province

Naratip Sripua^{1*} and Panuphan Prapatigul²

¹*Department of Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Khonkaen University, 40002, Thailand*

²*Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, 50200, Thailand*

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the personal characteristics, economic factors and social factors of farmers 2) the situation and problems of beef cattle raising by the farmers 3) the needs for extension in beef cattle raising and 4) a comparison on the needs for extension of beef cattle farmers who were different in personal characteristics, economic and social factors and beef cattle raising situation. Data had been collected during December 2015-January 2016 with 202 samples of Beef cattle farmers in MahaSarakham Province, using an interview schedule. Data analysis was made with program. The statistics are frequency, percentage, means, maximum, minimum and standard deviation. For comparison, the needs for extension using the t-test and F-test the confidence level of 93%.

The results of the study revealed that the subjects were male with average age of 54.95 years old and held certificate of primary education. The famers had rice farming as their main occupation and beef cattle raising as secondary occupation. Total income of the average household in the year 64,870.30 baht, cash flow in beef cattle raising each year, the average of 11,024 baht. All proceeds from beef cattle, the average household 47,656.72 baht. And the labours for beef cattle raising with average of 1.69 persons. The farmers had experiences in beef cattle raising for an average of 21.2 years. The beef cattle was crossbred of Thai native cattle and American Brahman. For of the farmers sold their beef cattle to local a middleman who bought direct in the village; the popular beef cattle sold were bull.

The farmers' needs for knowledge about beef cattle were high level such as: 1) how to grow grass and pasture management, 2) how to protect epidemics in beef cattle, 3) how to preservation a forage crop and 4) how to buying bull and cow. The farmers' needs for extension of beef cattle were high level such as: 1) visit to individual beef cattle farmer, 2) the study tour, 3) the training in beef cattle raising, 4) knowledge transfer to community leaders, 5) setting a group demonstrative beef cattle raising and 6) giving guidance documents to beef cattle raising and 7) new channels, radio and television including beef cattle raising. and The farmers' needs for support in raising beef cattle were high level such as: 1)service of the Artificial Insemination (AI), 2) the providing support for breeding service by hand mating method, 3) selling anthelmintic drug and external parasitic agents, 4) service of the vaccination and the healthy drug, 5) selling of vitamin and mineral, 6) providing support for cheap grass seed, 7) selling of the bull for the interested farmer group about breeding improvement and 8) selling of the bell straw and hay during the summer

season.

The comparison on the needs for extension of beef cattle raising by farmers could be seen in 3 major aspects: the knowledge on beef cattle raising, the extension of beef cattle raising and the support for beef cattle raising. by classified selected farmers' characteristics as gender, age, the labors for beef cattle, experience in beef cattle and the number of beef cattle a different, it was found that there were statistically significant differences in some items.

Keywords: Needs for extension beef cattle raising and mahasarakham province

* Corresponding author: E-mail: Naratip_ex@hotmail.com

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560

วารสารเกษตรพระวรุณ 106

Volume 14 Number 1 JANUARY– JUNE 2017

บทนำ

การเลี้ยงโคเนื้อในอดีตที่ผ่านมาเน้นเกษตรกรมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อใช้แรงงานสำหรับการทำการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ และใช้ผลพลอยได้ที่ได้จากกิจกรรมทางการเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นอาหาร ซึ่งไม่ได้เป็นการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นการค้า แต่รูปแบบการเลี้ยงได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อการผลิตเนื้อโคเป็นหลักแทน เนื่องจากความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้น ทั้งจากความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ล้วนส่งผลทำให้ลักษณะการเลี้ยงของเกษตรกรเปลี่ยนเป็นการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์มมากขึ้น ประกอบกับการที่รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเลี้ยง และเป็นโครงการหนึ่งในแผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร ทั้งนี้โดยหวังว่าจะทำให้เป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรได้อย่างสม่ำเสมอ (กรมปศุสัตว์, 2555)

จังหวัดมหาสารคามเป็น 1 ใน 25 จังหวัดทั่วประเทศที่ได้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการผลิตโคเนื้อตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2556 ทั้งนี้เนื่องมาจากเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในระดับประเทศ จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโคเนื้อมากเป็นอันดับ 10 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 3 ของกลุ่มจังหวัดในเขตปศุสัตว์ที่ 4 รองมาจากขอนแก่นและสกลนคร และเกี่ยวข้องกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 30,766 ครอบครัวย มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ไม่น้อยกว่า 250-300 ล้านบาทต่อปี อีกทั้งจังหวัดมหาสารคาม ถือเป็นจุดกึ่งกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สละคืออีสาน) และเป็นแหล่งของสถาบันการศึกษาที่มีความหนาแน่นของประชากร และผู้คนสัญจรในระบบการศึกษาจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพในด้านการผลิตอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อโคที่ต้องมีการเพิ่มด้านปริมาณการผลิตและด้านคุณภาพควบคู่กัน เพื่อเป็นการรองรับความต้องการของผู้บริโภคภายในจังหวัด (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม, 2557) แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า ในปี 2556 จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนของโคเนื้อเพียง 112,396 ตัว ซึ่งมีจำนวนลดลงจากปี 2555 ที่มีโคเนื้อ 192,131 ตัว ซึ่งลดลงคิดเป็นร้อยละ 41.5 โดยในปี 2555 - 2557 พบว่า มีจำนวน 6 อำเภอในจังหวัดมหาสารคามที่มีจำนวนโคเนื้อลดลงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ อำเภอบรบือ อำเภอวาปีปทุม อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560

อำเภอนาเชือก และอำเภอกุดข้าวปุ้น ทั้งที่มีการดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตโคเนื้ออย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคามจึงมีความสำคัญที่จะทำการศึกษา เพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อ และความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อที่แท้จริงของเกษตรกร ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อที่เหมาะสมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อของกรมปศุสัตว์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ
2. สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
3. ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
4. เปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 202 ราย ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) จากประชากรทั้งหมด 17,439 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน ธันวาคม 2558 – มกราคม 2559 โดยแบ่งความต้องการการส่งเสริมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ และ 3) ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ โดยแยกด้านละ 9 ประเด็นความต้องการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหา

วารสารเกษตรพระวรุณ 107

ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการเปรียบเทียบความต้องการใช้สถิติ ค่า t-test และ ค่า F-test โดยกำหนดค่าคะแนนความต้องการการส่งเสริมทั้ง 3 ด้าน เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้องการมาก ต้องการน้อย และไม่ต้องการ มีค่าคะแนนเท่ากับ 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และใช้ค่าเฉลี่ยจัดระดับเป็นช่วงคะแนนเพื่อแปลความหมายระดับความต้องการ (บุญชม, 2532) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 2.34-3.00, 1.67-2.33 และ 1.00-1.66 หมายถึง มีความต้องการมาก มีความต้องการน้อย และไม่มีความต้องการ ตามลำดับ และทำการเปรียบเทียบระดับความต้องการระหว่างกลุ่มเกษตรกรโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของ เพศ อายุ แร้งงาน ในการเลี้ยงโคเนื้อ ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ และจำนวนโคเนื้อของเกษตรกร ดังนี้ 1) เพศ แบ่งเป็น เพศชายและเพศหญิง 2) อายุ แบ่งเป็น อายุไม่เกิน 55 ปี อายุ 56-65 ปี และมากกว่า 65 ปีขึ้นไป 3) แร้งงานในการเลี้ยงโคเนื้อ แบ่งเป็น 1 คน และ 2 คนขึ้นไป 4) ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ แบ่งเป็น 1-10 ปี 11-20 ปี และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป และ 5) จำนวนโคเนื้อ แบ่งเป็น 1-5 ตัว และ 6 ตัว ขึ้นไป

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. ผลการวิจัย

1.1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.95 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือ ทำนา และมีอาชีพรอง คือ เลี้ยงโคเนื้อ โดยครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้รวมในรอบปีเฉลี่ย 64,870.30 บาท ใช้เงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงโคเนื้อ 11,024 บาท/ครัวเรือน และมีรายได้ทั้งหมดจากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 47,656.72 บาท/ครัวเรือน เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในการทำเกษตรเฉลี่ย 2.51 คน/ครัวเรือน จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.69 คน/ครัวเรือน และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.0 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ (ตารางที่ 1)

1.2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 21.2 ปี และมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงไว้ในปัจจุบันเฉลี่ย 4.5 ตัว พันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนิยมเลี้ยง คือ โคเนื้อพันธุ์ลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์อเมริกันบรามันท์ โดยเกษตรกรมีการฉีด

วัคซีนให้กับโคเนื้อเป็นบางครั้ง และเกษตรกรมีรูปแบบการจำหน่ายโคเนื้อแบบเหมาเป็นรายตัว ใช้วิธีการประเมินราคา ก่อนจำหน่ายจากการประเมินด้วยสายตา โดยจะจำหน่ายโคเนื้อให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อภายในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะจำหน่ายโคเนื้อเพศผู้ ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจจำหน่ายโคเนื้อ คือ ต้องการเงินทุนหมุนเวียน และราคาโคเนื้อที่สูงขึ้น ปัญหาที่สำคัญในการเลี้ยงโคเนื้อ ได้แก่ ขาดเงินทุนในการเลี้ยงโคเนื้อ ขาดแม่พันธุ์โคเนื้อที่ดี ขาดความรู้ในการป้องกันโรค ขาดความรู้ในการรักษาโรคระบาดเบื้องต้น ขาดพ่อพันธุ์โคเนื้อที่ดีในการผสมพันธุ์ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ และขาดแคลนน้ำในการปลูกพืชอาหารสัตว์ (ตารางที่ 2)

1.3 ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรได้แบ่งผลการศึกษาคือ 3 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 3)

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ มีจำนวนทั้งหมด 9 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การปลูกหญ้าและจัดการแปลงหญ้า 2) การป้องกันโรคระบาดในโคเนื้อ 3) การถนอมพืชอาหารสัตว์ และ 4) การเลือกซื้อพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์โคเนื้อ

2) ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ มีจำนวนทั้งหมด 9 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากจำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล 2) การทัศนศึกษาดูงาน 3) การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ 4) การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน 5) การจัดตั้งกลุ่มสาธิตการเลี้ยงโคเนื้อ 6) เอกสารคำแนะนำการเลี้ยงโคเนื้อ และ 7) ข่าวเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อทางช่องทางวิทยุและโทรทัศน์

3) ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ มีจำนวนทั้งหมด 9 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากจำนวน 8 ประเด็น ได้แก่ 1) การให้บริการผสมเทียม 2) การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจูงผสม 3) การจำหน่ายยากำจัดพยาธิภายในและภายนอก 4) การให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุง 5) การจัดจำหน่ายแร่ธาตุอาหารเสริม 6) เมล็ดพันธุ์/ท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ 7) การจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ และ 8) การจำหน่ายฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในช่วงหน้าแล้ง

ตารางที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมบางประการของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานบางประการ	จำนวน (ราย) (n = 202)	ร้อยละ
1. เพศชาย	129	63.9
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	54.95	-
3. ระดับประถมศึกษา	124	61.4
4. อาชีพหลักทำนา	109	54.0
5. อาชีพรองเลี้ยงโคเนื้อ	176	87.1
6. รายได้รวมของครัวเรือนในรอบปีเฉลี่ย (บาท)	64,870.30	-
7. ใช้เงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	11,042	-
8. รายได้ทั้งหมดจากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	47,656.72	-
9. แรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.51	-
10. แรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.69	-
11. ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ	192	95.0

1.4 การเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ แรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ และจำนวนโคเนื้อ สรุปได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในบางประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การปลูกหญ้าและจัดการแปลงหญ้า โดยเกษตรกรเพศชายที่มีประสบการณ์การเลี้ยง 11-20 ปี และมีจำนวนโคเนื้อ 6 ตัว มีระดับความต้องการการส่งเสริมมากกว่ากลุ่มอื่น ในเรื่องการฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรอายุไม่เกิน 55 ปี และอายุ 56-65 ปีที่มีประสบการณ์การเลี้ยง 1-10 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยง 11-20 ปี มีระดับความต้องการในการส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน เกษตรกรอายุไม่เกิน 55 ปี ที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ 1 คน มีระดับความต้องการการส่งเสริมมากกว่ากลุ่มอื่น ในเรื่องการจัดตั้งกลุ่มสาธิตการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรเพศชายที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ 1 คน มีระดับความต้องการการส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และในเรื่องการสนับสนุนให้มีการจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ เกษตรกรอายุ 55-65 ปี ที่มีแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ 1 คน มีความต้องการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวมากกว่ากลุ่มอื่น

2. วิจัยผลกระทบวิจัย

2.1 ด้านความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมากในประเด็นวิธีการปลูกหญ้าและจัดการแปลงหญ้า วิธีการป้องกันโรคระบาดในโคเนื้อ วิธีการถนอมพืชอาหารสัตว์ การเลือกซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์โคเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอดุลย์ (2549) ที่พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดหนองบัวลำภูมีความต้องการความรู้ในระดับมากในเรื่องวิธีการปลูกและจัดการแปลงหญ้า การทำหญ้าแห้งอัดฟ่อน วิธีการเลือกซื้อโคแม่พันธุ์ วิธีการเลือกซื้อโคพ่อพันธุ์ และการเลือกใช้ยารักษาโรคสำหรับสัตว์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ หากได้รับความรู้ในประเด็นที่กล่าวมาแล้ว จะสามารถนำความรู้เพื่อไปปรับปรุงแก้ไขวิธีการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรให้ดีขึ้น จนสามารถพัฒนารูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรได้

2.2 ด้านความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากในประเด็นการเยี่ยมชมเกษตรกรเป็นรายบุคคล การทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มสาธิตการเลี้ยงโคเนื้อ แจกเอกสารคำแนะนำการเลี้ยงโคเนื้อ และข่าวทางช่องทาง

ตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ	จำนวน (ราย) n = 202	ร้อยละ
1. ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย (ปี)	21.2	-
2. จำนวนโคเนื้อ (ตัว)	4.5	-
3. เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสม	142	70.3
4. ฉีดวัคซีนให้กับโคเนื้อเป็นบางครั้ง	109	54.0
5. จำหน่ายแบบเหมาเป็นรายตัว	198	98.0
6. ประเมินราคาด้วยสายตา	198	98.0
7. จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	153	75.7
8. จำหน่ายโคเนื้อเพศผู้	176	87.1

ตารางที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ความต้องการ	Mean (n = 202)	S.D.	ระดับความต้องการ
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ			
1.1 การปลูกหญ้าและจัดการแปลงหญ้า	2.82	0.48	มาก
1.2 การป้องกันโรคระบาดในโคเนื้อ	2.72	0.48	มาก
1.3 การถนอมพืชอาหารสัตว์	2.69	0.51	มาก
1.4 การเลือกซื้อพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์โคเนื้อ	2.62	0.53	มาก
2. ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ			
2.1 การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล	2.79	0.42	มาก
2.2 การทัศนศึกษาดูงาน	2.53	0.69	มาก
2.3 การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ	2.50	0.58	มาก
2.4 การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน	2.49	0.52	มาก
2.5 การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเลี้ยงโคเนื้อ	2.49	0.55	มาก
2.6 เอกสารคำแนะนำการเลี้ยงโคเนื้อ	2.46	0.60	มาก
2.7 ข่าวเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อทางช่องทางวิทยุและโทรทัศน์	2.43	0.53	มาก
3. ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ			
3.1 การให้บริการผสมเทียม	2.89	0.33	มาก
3.2 การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจูงผสม	2.80	0.44	มาก
3.3 การจำหน่ายยากำจัดพยาธิภายในและภายนอก	2.65	0.52	มาก
3.4 การให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุง	2.63	0.53	มาก
3.5 การจัดจำหน่ายแร่ธาตุอาหารเสริม	2.53	0.54	มาก
3.6 เมล็ดพันธุ์/ท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์	2.53	0.55	มาก
3.7 การจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์	2.52	0.53	มาก
3.8 การจำหน่ายฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในช่วงหน้าแล้ง	2.48	0.56	มาก

วิทย์และโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกฤษฎา (2554) ที่ทำการศึกษาความต้องการได้รับการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกรมปศุสัตว์ ควรให้การส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรโดยเน้นในเรื่อง การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากในประเด็น การให้บริการผสมเทียมในราคาที่เหมาะสม การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจูงผสมในราคาที่เหมาะสม การจำหน่ายยาแก้พยาธิภายในและภายนอกในราคาที่เหมาะสม การให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุงในราคาที่เหมาะสม การจัดจำหน่ายแร่ธาตุอาหารเสริมในราคาที่เหมาะสม การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ในราคาที่เหมาะสม การจำหน่ายพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ และการจำหน่ายฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนราคาเหมาะสมในช่วงฤดูแล้ง ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดปัจจัยในการเลี้ยงโคเนื้อ และมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อจากภาครัฐ เพื่อนำปัจจัยดังกล่าวมาปรับใช้กับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของตนเอง อีกทั้งเป็นการช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งจะช่วยให้การเลี้ยงโคเนื้อให้ดีขึ้น จนสามารถยึดเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรพงศ์ (2556) ที่รายงานว่าเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี มีความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อ การสนับสนุนการฉีดวัคซีนป้องกันโรคในโคเนื้อ การสนับสนุนการถ่ายพยาธิภายในและภายนอกแก่โคเนื้อ การสนับสนุนแร่ธาตุก้อนและการสนับสนุนการฉีดยาบำรุงแก่โคเนื้อ

สรุปผลการวิจัย

จากภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ และมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมในหลายประเด็น อีกทั้งยังต้องการการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำความรู้ และปัจจัยปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560

ดังกล่าวมาปรับใช้กับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรให้มีความเหมาะสม ซึ่งจากการเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกัน พบว่ามีระดับความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านความรู้ วิธีการส่งเสริม และสนับสนุนปัจจัยที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น โดยมุ่งเน้นไปที่เกษตรกรกลุ่มเพศชาย อายุไม่เกิน 55 ปี และ 56-65 ปี ที่มีแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ 1 คน มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ 1-10 ปี และ 11-20 ปี ที่มีจำนวนโคเนื้อ 6 ตัวขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความต้องการการส่งเสริมมากกว่ากลุ่มอื่น เพื่อที่จะช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรพัฒนารูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อให้ดีขึ้น มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การเลี้ยงโคเนื้อที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้นจนสามารถเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนของเกษตรกร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการศึกษา และขอขอบพระคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2555. แผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์. (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2556) Available From: URL: [http://www.planning.dld.go.th / th/ images/ stories/section-5/2556/policy_03.pdf](http://www.planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2556/policy_03.pdf).
- กฤษฎา เจริญมูล. 2554. ความต้องการได้รับการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. วิธีการทางสถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- ภัทรพงศ์ แสนศาลา. 2556. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี. วารสารเกษตรพระวรุณ 10(2) : 203 – 211.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม. 2557. โครงการพัฒนาระบบโคเนื้อเพื่อสร้างอาหารปลอดภัย. (สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2557) Available From: URL: <http://www.pvlo-msk.dld.go.th/pvlomsk2013/images/stories/techno/23-12-57.pdf>
- อดุลย์ พูนศิริวินิชย์. 2549. ความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.